

“La rivalitat mare-filla és natural”

Per què quan diem “relació mare-filla” de seguida hi ha algú que fa “Brrr...!”?

—Perquè no és una construcció teòrica sinó l'expressió d'alguna cosa molt personal i real.

—I per què és una relació més complexa que la que mantenen mare i fill?

—El que determina les diferències és la situació del gènere. Fet i fet, el que marca la nostra història és l'efecte de la societat patriarcal, on el gènere ha condicionat que les dones veiessin la seva vida restringida i condicionada.

—Vostè parla de la idealització de la maternitat com una de les causes que han ajudat a mantenir la discriminació per raó de gènere...

—Jo ho he viscut, en la meva infància: una dona que no té fills no és res, deien. Quina barbaritat! La maternitat és un potencial que té la dona, i el desenvolupa o no, segons pugui o vulgui. Però jutjar la persona per un acte fisiològic —parir o no parir— és una aberració, oi? Doncs aquesta aberració ha acompanyat la història de les dones. Jo crec que les dones s'han “conformat” a no tenir cap lloc a la història perquè se les “compensava” amb el procés maternal: així s'hipertrofiava quelcom que és un fet i prou, —he tingut fills, o no—, a canvi de tenir un seguit d'espais completament prohibits.

—I en la discriminació de gènere troba explicació a les característiques de les relacions entre mares i filles?

—Sí. D'entrada, hem de considerar-ies totes dues dins del conjunt de la valoració de la dona, dels trets i les

exigències que se li han imposat. Així doncs, a la mare, quan té davant seu una persona del mateix gènere que ella, se li posen en marxa moltes expectatives i moltes alertes. Com que la dona ha viscut una sèrie de problemes condicionats pel gènere, mira la filla i pensa “forma part del meu grup”. I apareixen tant ganes de voler-la ajudar com dubtes, angúnies... (i, és clar, qüestions personalitzades, segons les relacions d'aquesta mare actual amb la seva, de mare, i què li va comportar sentir-la com una ajuda, com una rival...).

—Ja ha sortit la rivalitat: és inevitable?

—És completament natural. Cal treure-li la càrrega negativa que pot tenir la rivalitat entre mares i filles. Hem de tenir presents, també, les diferents etapes de la relació: aquesta se situa clarament dins del grup de rivalitats —rivalitats sanes, que se superen per amor i per generositat— quan ve l'adolescència de les filles. Imaginem que una dona té una filla als trenta anys, i es troba que quan la filla en té quinze, ella en té quaranta-cinc. Aquesta mare es pot representar ella mateixa com era quan era jove, i és normal que pensi amb certa pena que la vida passa i que si pogués —amb el que sap i ha viscut— tenir el físic i les circumstàncies que la filla ara té...

—I la filla, què hi diu?

—Ella, que té aquesta situació emergent, pot mirar amb cert menystiment la mare, i dir-li “ai, mama, que això ja no és per a tu”, o “deixa'm estar, que tu només vas tenir un nòvio...!”. Coses així.

Montserrat Ros és psicoterapeuta i cofundadora de la Societat Catalana del Rorschach i Mètodes Projectius, a més de professora de la Universitat de Barcelona. Ha escrit ‘La rebelión insuficiente’ (ed. Paidós), sobre la (difícil?) relació mare-filla. I sobre això parlem.

"Com que l'enquadrament social, cultural, polític, religiós ha canviat tant, i canviarà, parlar de la relació mare-filla d'aquí a un segle serà molt diferent."

—Després vindran els retrets?

—De vegades es dona que la filla responsabilitza la mare: m'ha passat tot això per culpa teva. I la mare no ho pot entendre: "Li vaig dir [a aquella parella] que se n'anés, que no li permetria que et continués fent mal, perquè era el millor que podia fer per a tu, i ho tornaria a fer." I la filla: "Però no em vas preguntar si allò que a tu et semblava que era tan horrorós per a mi era la vida." He vist escenes que m'han impactat moltíssim, perquè em semblaven tretes de la teoria: de vegades es verbalitzen coses que en el gran percentatge de casos no es diuen però que es pensen.

—Aquella idealització de la maternitat, amb la negació de les necessitats de la dona, de qui s'espera que focalitzi tota l'atenció en el fill, pot dur la mare, sobretot quan el fill és una filla que li fa de mirall, a provar de viure a través d'ella?

—Sempre hi ha hagut dones que han viscut aquesta insatisfacció (la majoria no s'han permès mai el luxe ni de sentir que estaven insatisfetes: milions i milions de dones simplement han acceptat el seu "destí"). Llavors, el que no han pogut fer i que haguessin volgut fer —i que s'ha frustrat per la condició de dona o per les pròpies limitacions personals—, han

sentit que podien realitzar-ho les seves filles, a les quals han vist fins i tot com les seves venjadores. Amb la qual cosa, d'alguna manera, s'està hipotecant la llibertat de les filles...

—"Vol que sigui una dona lliure i no pot assumir la meua llibertat", ha dit algú.

—Clar: lliure, però com ella vulgui, no? O el que ella entén per ser lliure: és trampa.

—Rancor?

—Jo crec que les dones que han tingut una vida poc plena poden adonar-se que no ajudaran gens la seva filla fent-li cap retret, amb una llista de tot el que elles no van poder fer. Està bé que els ho expliquin, si de cas, per dirlos "aprofiteu el que teniu ara". És clar que també hi ha gent que no és tan sana i potser els ho refrega, amb aquest càrrega agressiva que l'ésser humà té quan es frustra.

—Què són les mares simbiòtiques?

—I parelles..., i relacions simbiòtiques. La simbiosi és una etapa de la vida en què l'infant sent que ell i la mare són la mateixa cosa. La mare és un ésser omnipotent, si cau, la marefada li farà un petó allà on té el cop i se li curarà màgicament. Després hi ha la dificultat d'aprendre a tallar el cordó umbilical emocional, amb as-

saigs i errors, per crear la persona que es va independitzant. Hi ha molta gent que això ho fa físicament però internament manté aquest vincle: s'ha acostumat a viure mitjançant la dependència amb l'altre, i manté actituds simbiòtiques indiferenciades. Entre mares i filles es dona amb molta més força: hi ha més afinitat.

—I les filles camaleòniques?

—Hi ha filles que fan creure a la mare que pensen com ella, per no enfrontar-s'hi o perquè és l'única manera de tenir-la contenta i que les estimi i els doni protecció.

—Vostè simbolitza la relació mare-filla amb les fases de la lluna: una lluna plena-mare i una lluna creixent-filla.

—Sí: i de mica en mica, la mare va deixant de ser la lluna plena i entra en la minvant. La manera com es resolgui aquest moment, en el qual la filla passa a ser lluna plena, dependrà de com sigui cadascuna d'elles, de com hagi viscut la relació... Si hi ha una relació normal, crec que la filla sent gratitud pel que ha rebut, té ganes de retornar-li el que ella li ha donat i acompanya bé la seva mare: poden compartir moltes coses.

—Si el fet de la discriminació de les dones, la seva invisibilitat o subordinació afecta la relació mare-filla, a mesura que se superi, millorarà la relació?

—Jo crec que sí. Com que l'enquadrament social, cultural, polític, religiós ha canviat tant, i canviarà, parlar de la relació mare-filla d'aquí a un segle serà molt diferent.

—I quina és la rebel·lió insuficient?

—Penso que les dones no ens hem rebel·lat prou, i que, per tant, hem d'assumir una part de responsabilitat en la situació. Si ens passem la vida buscant que el dolent és un altre, segurament ens carregarem de raó, però... això comporta millorar la situació i arreglar el problema? Potser ja hem passat prou temps dient "l'home, l'home, l'home...": pensar que sempre hi ha un altre que t'impedeix avançar és considerar d'entrada que té alguna cosa que tu no tens, que és més que tu. I no és així, és clar.